

بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بر اساس تکنیک آنتروپی شانون و تاپسیس

فریده نصیری*^۱، خدیجه‌سادات طباطبایی^۲، سید موسی طباطبایی^۳

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی؛ دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان، سمنان، ایران. رایانامه: faride_nasiri@semnan.ac.ir
۲. دانشجوی دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی، گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.
۳. استادیار گروه علوم شناختی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه سمنان، مهدیشهر، سمنان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۰۸

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش بررسی مؤلفه‌های جرئت‌ورزی، در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی، در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. جامعه آماری آن، همه کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بوده که جمله‌ها، تصویرها و کاربرگ‌های این کتاب به صورت تمام شماری، مورد بررسی قرار گرفت. ابزار این پژوهش، سیاهه تحلیل محتوای محقق‌ساخته می‌باشد که دارای روایی محتوایی و صوری بوده و از نظرات صاحب‌نظران بهره‌مند شده است. پایایی پژوهش با استفاده از روش ویلیام اسکات ۸۸/۶٪ محاسبه شد. در این پژوهش از روش آنتروپی شانون و تاپسیس برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقایسه ضرایب اهمیت آنها و همچنین رتبه‌بندی استفاده شده است. نتایج نشان داد که بیشترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن» و کمترین ضریب اهمیت، مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد و ارزیابی» است. همچنین، نتایج به دست آمده از طریق تاپسیس بیانگر رتبه اول در کتاب پایه ششم و رتبه آخر در کتاب پایه چهارم است. بنابراین در محتوای کتب مطالعات اجتماعی ابتدایی توازن رعایت نشده است.

کلیدواژه‌ها: مطالعات اجتماعی، مهارت‌های جرئت‌ورزی، تحلیل محتوا، کتاب درسی، دوره ابتدایی.

استناد به این مقاله:

نصیری، فریده؛ طباطبایی، خدیجه‌سادات؛ طباطبایی، سید موسی. (۱۴۰۳). بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بر اساس تکنیک آنتروپی شانون و تاپسیس. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۴۶-۱۳۳: (۲) ۲۰. doi: 10.22051/JONTOE.2023.41906.3680

مقدمه

جرئت‌ورزی یکی از اهداف برنامه آموزشی است (آزاداندیش و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۳) و از امور اساسی در زندگی روزمره محسوب می‌شود (بینوجا و ناگارا جایا، ۲۰۲۰، ص. ۸۳۲)؛ که برای کمک به افراد در تغییر خودپنداره به‌کار می‌رود (گوندو و غدو، ۲۰۱۲؛ شرودر و همکاران، ۲۰۱۲؛ توکلی و همکاران، ۲۰۱۴ به نقل از ساکن‌آذری و تاجدینی، ۱۳۹۷، ص. ۱۰۹) و موجب درک صحیح قوانین، آداب، رسوم و برقراری صحیح ارتباط با دیگران می‌گردد (گارسیا لویز و گوترز، ۲۰۱۵، ص. ۴) و با تأکید بر حقوق فرد به‌طور صریح، شخص را قادر می‌سازد تا بتواند حرفه‌ایش را ابراز کند (ناسی اوگلو، ۲۰۱۶، ص. ۵)، همچنین برای حقوق دیگران نیز احترام قائل شود و به نیازها و خواسته‌های دیگران احترام بگذارد (پترسون و همکاران، ۲۰۱۱، ص. ۱۳۷). به بیان دیگر، ابراز وجود توانایی ابراز عقاید، علایق، افکار، احساسات، اعتقادات و نیازهای آزادانه، واضح، با اطمینان و صادقانه، بدون انکار یا نقض حقوق دیگران است (آزاداندیش و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۱۰۹). مهارت جرئت‌ورزی و اعتماد به نفس از جمله مهارت‌های اجتماعی است که در روابط بین فردی و پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی نقش مهمی دارد (نیک روان مفرد و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۷۶) و بر کیفیت روابط بین فردی که وجود دارد تأثیر می‌گذارد (چادیجه و همکاران، ۲۰۲۴، ص. ۲۴). مفهوم جرئت‌ورزی بر این فرض‌ها استوار است: هر فردی دارای حقوق انسانی است که باید مورد احترام باشد. این نظریه بر حقوقی که همه ما از آن بهره‌مند هستیم و نیز بر مسئولیت‌هایی تأکید می‌کند که با داشتن این حقوق متوجه ماست. ولپی اولین دانشمندی بود که اصطلاح جرئت‌ورزی را به کار برد و آموزش آن را مد نظر قرارداد. او بیماران دچار اضطراب اجتماعی را افراد بدون جرئت معرفی نمود، که توان دادن پاسخ «نه» و اصرار بر خواسته خود را ندارند (صمدی، ۱۳۹۰، ص. ۵).

مهارت جرئت‌ورزی موجب افزایش رفتارهای جرئت‌مندانه می‌شود (لارسن، جوردن، ۲۰۱۷، ص. ۹۹) که با افزایش عملکردهای مبتنی بر ارتباط، مورد توجه قرار می‌گیرد (امورا و همکاران، ۲۰۱۹، صص. ۹-۱۰)؛ همچنین با بهبود دانش، باورها، عزت نفس و خودکارآمدی، افراد را قادر می‌سازد تا نگرش‌های منفی خود را تغییر داده و روابط بین فردی ارزشمندی را شکل دهند (بوکت و همکاران، ۲۰۱۶، ص. ۶۹۲). افراد جرئت‌مند روابط نزدیکی با دیگران دارند، به دیگران اجازه نمی‌دهند که از آنها سوء استفاده کنند و بدون احساس گناه، استرس، اضطراب، یا تحققی حقوق دیگران افکارهای منفی و مثبت مختلفی را می‌توانند بیان کنند (باقری و همکاران، ۱۳۹۶، ص. ۵۷) مسئولیت رفتارها و انتخاب‌های خود را می‌پذیرند، به خود احترام می‌گذارند و رفتارشان با خود و دیگران صریح و صادقانه است (مک وائل و موریس، ۲۰۱۰، ص. ۲۵۸). جرئت‌ورزی به فرد احساس خودکارآمدی و کنترل درونی می‌بخشد و اعتماد به نفس و عزت نفس را افزایش می‌دهد که این امر منجر به ارج نهادن به احساس و فکر خود و شناخت نقاط قوت و ضعف خویشتن می‌گردد (طحان و کلانتری، ۱۳۹۸، ص. ۱۲۹؛ اسکین، ۲۰۰۳، ص. ۹؛ قاضی و پروین، ۲۰۱۵، ص. ۹۹ و راتی، ۲۰۱۵، ص. ۳). به‌طور کلی جرئت‌ورزی، عامل اساسی در روابط اجتماعی و تعاملات شخصی در دوران کودکی و نوجوانی تلقی می‌شوند (هریس و اورت، ۲۰۱۹، ص. ۵) که می‌تواند احساس شایستگی را در فرد به وجود آورد و توانایی افراد را برای موفقیت در موقعیت‌های اجتماعی تضمین کند (سارکوا و همکاران، ۲۰۱۳، ص. ۱۵۱).

به سبب بروز مسائل خاص، گذر از دوره کودکی به نوجوانی، شرایط و نیازهای خاص خود را دارد که با تغییرات جسمی و روانی همراه است (کومار، ۲۰۱۶، ص. ۱۵۷). دانش‌آموزان با فرصت‌ها و خطرات به‌طور همزمان مواجه‌اند، مهم آن است که به ایشان کمک شود تا از فرصت‌های جدید با حداقل خطرات سود جویند باشند (پاتل و همکاران، ۲۰۰۷، ص. ۶). جریان رفتار جرئت‌ورزی از کودکی شروع شده و در تمام طول زندگی ادامه دارد، اما برخی از کودکان، رفتارهای جرئت‌مندانه را یاد نگرفته‌اند و قدرت «نه گفتن» ندارند و براین اساس، میزان پذیرش و احترام به خود در این‌گونه کودکان پایین است (زارع و همکاران، ۱۴۰۰). و در مدرسه عملکردهای کمتری دارند (محامد، ۱۳۹۶، ص. ۱۰). بنابراین، توجه به مسائل مربوط به دانش‌آموزان یکی از اهداف اساسی نظام‌های آموزش و پرورش معاصر است (یاسمی‌نژاد

و همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۳۲۹). نقش مدرسه در فراهم کردن امکانات و شرایط مناسب برای تغییرات مطلوب رفتاری و پرورش مهارت‌های لازم در دانش‌آموزان امری انکارناپذیر است (جعفری و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۱۳۱). آموزش یکی از اساسی‌ترین نیازهای جوامع بشری و از محورهای توسعه می‌باشد (سید فاطمی و همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۷۴). و به‌عنوان یک عنصر لازم در کلیه ابعاد بهزیستی روان‌شناختی باید در نظر گرفته شود (رضایی کارگرو همکاران، ۲۰۱۳، ص. ۵۲) و به‌عنوان یک مهارت اجتماعی حیاتی سبب افزایش بهزیستی شخصی می‌شود (رهاپو، ۲۰۲۳، ص. ۵۳۸) آموزش در دوره ابتدایی سنگ زیربنای نظام آموزشی به‌شمار می‌آید و دانش‌آموزان با خواندن کتاب‌های درسی می‌توانند اولین آگاهی‌ها را درباره آداب و رسوم، قوانین و مقررات، مهارت‌های اجتماعی به دست آورند (رون و معافی، ۱۳۹۲، ص. ۸۵). و افراد را برای ادامه یک زندگی مطلوب یاری می‌کند، لذا تقویت مهارت جرئت‌ورزی و آموزش آن می‌تواند تأثیر مثبتی در زندگی فردی و اجتماعی افراد داشته باشد. برنامه آموزش جرئت‌ورزی در مدارس سبب می‌شود تا عقاید و رفتارهای جرئت‌مندانه افراد را بهبود ببخشد؛ به‌طوری که بتوانند با دیدی بهتر به خود بنگرند، به خوداعتمادی برسند، عواطف و تفکرات فردی خود را بروز دهند و در نتیجه روابط میان‌فردی موثرتری با دیگران برقرار نمایند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۴، یوشیناگا و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۶۱) و با توسعه مهارت‌های جرئت‌ورزی، بهزیستی روانی و مشارکت کاری را بهبود ببخشند (خنام ۲۰۲۳، ص. ۷۸).

همچنین آگاهی افراد را افزایش داده (کلیات و همکاران، ۲۰۱۵، ص. ۱۳۰) و با تقویت اعتماد به نفس و احساس خودباوری و خودارزشمندی، بر مهارت حل مسئله و فرایند تصمیم‌گیری و همچنین موفقیت تحصیلی و شغلی تأثیر می‌گذارد (ناکامورا و همکاران، ۲۰۱۷، ص. ۳). همچنین می‌تواند به آنها کمک کند تا خود را به‌طور مؤثر بیان کنند و از دیدگاه خود دفاع کنند. وقتی برای خود ارزش قائل هستند و اعتماد به نفس خوبی دارند، احساس امنیت و ارزشمندی می‌کنند. معمولاً می‌توانند با دیگران رابطه مثبت داشته باشند و نسبت به توانایی‌های خود احساس اطمینان نمایند (سری و لاکشمانان، ۲۰۲۳، ص. ۲۳).

چنانچه پژوهش بارتون آرود و همکاران (۲۰۰۵، ص. ۴۳۵) و هارل و همکاران (۲۰۰۹، ص. ۳۸۰)، نشان‌دهنده تأثیر مثبت آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری اجتماعی و افزایش مهارت‌های اجتماعی است. همچنین پژوهش رشیدزاده و همکاران (۱۳۹۰، ص. ۶۱) بیانگر تأثیر به‌سزای کاربرد آموزش جرئت‌ورزی در محیط‌های آموزشی در ارتقای مهارت‌های اجتماعی و زندگی دانش‌آموزان می‌باشد. آموزش برنامه‌های جرئت‌ورزی به دانش‌آموزان دبیرستانی در پژوهش ربیعی و همکاران (۱۳۹۲، ص. ۱۴) منجر به افزایش مهارت‌های خودتصمیم‌گیری و خودحمایتی و در پژوهش‌های تقی‌بیگی و همکاران (۲۰۱۵، ص. ۱۱۶) و خجسته و ابوالمعالی (۱۳۹۴) و کالژانوا و همکاران، ۲۰۲۲، ص. ۲۴۶۲)، سبب افزایش پیشرفت تحصیلی و در پژوهش عطایی و همکاران (۱۳۹۸، ص. ۲۵) افزایش انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان را در پی داشت. همچنین سبب کاهش پرخاشگری و عدم تحمل بلا تکلیفی، در پژوهش‌های حجت و همکاران (۱۳۹۵، ص. ۶۸۹) و ساکن‌آذری و تاجدینی (۱۳۹۷، ص. ۱۱۷) گردید.

با توجه به تأثیر آموزش در تقویت مهارت‌های اجتماعی به‌طور عام و مهارت جرئت‌ورزی به‌طور خاص، لازم است محتوای کتب درسی، به‌عنوان ابزار مهم در آموزش دانش‌آموزان، مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد.

نقش کتب درسی فراهم نمودن شرایط مناسب برای ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار دانش‌آموزان و تحقق اهداف شناختی، عاطفی، روانی-حرکتی و عملکردی از طریق فرایند یاددهی و یادگیری است (میرزایی، ۱۴۰۰، ص. ۱۵۲) و به‌عنوان اصلی‌ترین و موثوق‌ترین مرجع علمی هدایت فعالیت‌های معلم و دانش‌آموز مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی است (حسن‌مرادی، ۱۳۹۹، ص. ۱۳۵). در نظام‌های آموزشی متمرکز، که محور مکتوب و مدون، مبنای تعلیم و تربیت محسوب شده و فعالیت‌ها و تجربه‌های تربیتی دانش‌آموزان، توسط معلم حول محور آن سازماندهی می‌شود، نیاز به تحلیل و بررسی علمی دارد (دیباپی صابر و همکاران، ۱۳۸۹، ص. ۵۳؛ یارمحمدیان، ۱۳۹۷، ص. ۱۸۷). تحلیل محتوای کتب درسی یک روش علمی برای تشریح و ارزشیابی عینی و منظم پیام‌های آموزشی می‌باشد (شعبانی، ۱۳۹۲، ص. ۶۸)؛ که به روشن شدن مسئله کمک می‌کند و نقاط ضعف و قوت احتمالی کتاب‌های درسی را، متناسب با اهداف تعیین شده و اصول علمی در اختیار مدیران و برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی قرار می‌دهد (شیردژم و تهمتن، ۱۳۹۶، ص. ۹) و سبب می‌شود

آنها با ویژگی‌های لازم برای ارائه یک کتاب درسی مطلوب آشنا شوند و با برطرف کردن نقایص احتمالی، در جهت بهبود تألیف کتاب‌های درسی گام بردارند (رسولی و امیرآشنایی، ۱۳۹۳، ص. ۱۲۷). بنابراین ضرورت دارد که در تهیه کتب درسی اثربخش و مطابق با اهداف تعیین شده، فعالیت‌های آموزشی و تجارب یادگیری، یکدیگر را تقویت کنند و با توانایی‌هایی دانش‌آموزان منطبق باشد تا الگوی رفتاری مورد نظر در یادگیرنده به‌وجود آید (پوراحسان و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۱۴۲).

پژوهش‌های معدودی وجود دارد که از دیدگاه‌های گوناگون به تحلیل محتوای کتب درسی در مقاطع مختلف تحصیلی پرداخته‌اند. از جمله: سبحانی‌نژاد و آبنیکی (۱۳۹۱، ص. ۵۹) در پژوهش خود که مهارت مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در محتوای برنامه درسی دوره متوسطه نظری بررسی کرده‌اند، دریافتند که بیشترین میزان پرداختن به مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری در کتاب مطالعات اجتماعی و کمترین میزان در کتاب روان‌شناسی می‌باشد. همچنین افتخاری و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۱۳۱) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی از مؤلفه‌های بهزیستی ریف» دریافتند که میزان توجه کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی به‌صورت کلی به مؤلفه‌های بهزیستی، در حد پایین‌تر از متوسط (ضریب درگیری پایین‌تر از ۱) بوده و از نظر توجه به مؤلفه‌های بهزیستی به تجدید نظر و ویرایش اساسی نیاز دارند. با این همه، پژوهش‌هایی که در تحلیل کتب درسی به میزان به‌کارگیری مؤلفه‌های جرئت‌ورزی توجه کرده باشد؛ بسیار نادر است؛ اما به هر حال پژوهش‌هایی هر چند اندک در این راستا صورت گرفته است، از جمله: نصر اصفهانی و همکاران (۱۳۸۳: ۵۳)، در پژوهش خود دریافتند که محتوای کتاب‌های عمومی دوره متوسطه، توجه کمتری به مهارت جرئت‌ورزی و اعتماد به نفس نسبت به دیگر مهارت‌های اجتماعی دارد. همچنین، نتایج تحقیق خادمی و همکاران (۱۳۹۴، ص. ۱۲۱) نشان داد که پراکندگی مهارت‌های اجتماعی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی یکسان نیست و بیشترین و کمترین ضریب اهمیت، به‌ترتیب به مهارت‌های جرئت‌ورزی و مهارت‌های ارتباطی مربوط بود. پژوهش ظهیری‌نیا و همکاران (۱۳۹۴، ص. ۱۸۷)، با عنوان «تحلیل محتوای مؤلفه‌های مهارت اجتماعی در کتابهای جامعه‌شناسی دوره دوم متوسطه»، نشان داد که فقط ۱۳/۴۴ درصد به مهارت جرئت‌ورزی در این کتاب‌ها پرداخته شده است. نیکی و همکاران (۱۳۹۸، ص. ۱۳۰) در مقاله خود که به سنجش مهارت‌های اجتماعی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه پنجم ابتدایی پرداخته بودند؛ دریافتند که در این کتاب، به مهارت «نه گفتن» و «انتقادپذیری» که از زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی است؛ هیچ توجهی نشده است. عبدی و علی‌زاده (۱۳۹۹، ص. ۶۹) نیز، در پژوهش خود با عنوان «بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های آموزش جرئت‌ورزی در محتوای کتب درسی دوره ابتدایی»، دریافتند که در کتاب‌های فارسی خوانداری، توجه اندک و نامتوازی به انعکاس زیرمؤلفه‌های، جرئت‌ورزی وجود دارد.

با توجه به آنچه در بالا آمد، پژوهش‌های گذشته مهارت‌های اجتماعی را به‌صورت کلی بررسی (نصر اصفهانی و همکاران، ۱۳۸۳، ص. ۵۵). به‌علاوه، بیشتر پژوهش‌های قبلی به بررسی مهارت‌های اجتماعی در کتاب‌های دوره متوسطه پرداخته‌اند. فقر پژوهش حتی به‌صورت کلی نیز در مورد کتاب‌های دوره ابتدایی بیشتر است. فقط یک پژوهش به بررسی جرئت‌آموزی در دوره ابتدایی پرداخته است که آن هم خیلی کلی است (عبدی و علی‌زاده، ۱۳۹۹، ص. ۷۴) و اختصاصی به کتاب‌های علوم اجتماعی این دوره نپرداخته‌اند. بقیه پژوهش‌های بررسی شده هم مهارت‌های اجتماعی را به‌صورت کلی در کتاب مطالعات اجتماعی پنجم (نیکی و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۱۳۶) و کتاب مطالعات اجتماعی ششم (خادمی و همکاران، ۱۳۹۴، ص. ۱۲۷) بررسی کرده‌اند. همچنین، تا کنون پژوهشی که به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی در متن، تصویر و کاربرد به‌طور مجزا پرداخته باشد، انجام نشده است؛ لذا با توجه به اهمیت مهارت جرئت‌ورزی و نقش محتوای کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی پژوهش حاضر در صدد است تا به‌صورت اختصاصی به شناسایی مؤلفه‌های اصلی جرئت‌ورزی از طریق بررسی منابع علمی مرتبط با موضوع و سپس بررسی محتوای کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی به تفکیک هر پایه تحصیلی، از نظر میزان برخورداری از مؤلفه‌های جرئت‌ورزی بپردازد. با توجه به اهداف یادشده پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این سؤالات زیر است:

۱. چه مواردی را می‌توان جزء مؤلفه‌های مهم جرئت‌ورزی محسوب کرد؟
۲. میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی، در کتب مطالعات اجتماعی در دوره ابتدایی، به تفکیک پایه چقدر است؟

۳. به طور کلی میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی، در محتوای کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی، چقدر است؟

۴. آیا میزان پرداختن به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی، در کتب مطالعات اجتماعی در دوره ابتدایی، متفاوت است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به روش تحلیل محتواست که روش پژوهشی منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتاب و متون برنامه درسی و یا مقایسه پیام و ساختار محتوا با اهداف برنامه درسی می‌باشد (شعبانی، ۱۳۹۲، ص. ۴۵). امروزه فنون بسیاری ارائه شده که اساس آنها بر درصدگیری از فراوانی مقوله‌ها می‌باشد. این دسته از فنون دارای مشکلات ریاضی خاص خود می‌باشند که نتایج آنها را کم‌اعتبار خواهد کرد (آذر، ۱۳۸۰، ص. ۴). در این پژوهش از روش آنتروپی شانون که برگرفته از نظریه دستگانه‌هاست؛ استفاده شده است. براساس این روش، پردازش داده‌ها در بحث تحلیل محتوا با نگاهی جدید و به صورت کمی و کیفی مطرح می‌شود (ادیب و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۲۳۸) و تحلیل معتبرتری نسبت به دیگر روش‌ها به دلیل تعیین وزن شاخص نسبت به کل به دست می‌آورد (احمدی و همکاران، ۱۴۰۱، ص. ۳۱). آنتروپی در تئوری اطلاعات، شاخصی است برای اندازه‌گیری عدم اطمینان که به وسیله یک توزیع احتمال بیان می‌شود. براساس این روش که به مدل جبرانی مشهور است، محتوای طرح مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. همچنین به منظور رتبه‌بندی کتاب‌های درسی از نظر میزان پرداختن به مؤلفه جرئت‌ورزی از روش تصمیم‌گیری چند معیاره تاپسیس استفاده شد. این روش، فاصله بهترین جواب و بدترین جواب را با در نظر گرفتن نزدیکی مبنی بر جواب بهینه، به طور همزمان در نظر می‌گیرد و خروجی می‌تواند اولویت‌ها را به صورت کمی بیان کند که در واقع این کمیات، وزن نهایی گزینه‌ها در اولویت‌بندی است و از این اوزان می‌توان در حل برنامه‌ریزی خطی یا عدد صحیح به عنوان ضرایب تابع هدف استفاده کرد (نیازی و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۶۵). در این روش پس از به دست آوردن وزن هر یک از زیرمؤلفه‌ها توسط روش آنتروپی شانون، راه‌حل‌های ایدئال مثبت و منفی تعیین و اندازه فاصله اقلیدسی به ازای آنها محاسبه شده و در پایان CLi آن مشخص می‌گردد.

جامعه آماری این پژوهش، تمامی کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ است که با توجه به ماهیت و منطق پژوهش تمامی جمله‌ها، تصویرها و کاربرگه‌های این کتاب‌ها به صورت تمام‌شماری، مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها، سیاهه تحلیل محتوای کتاب درسی محقق ساخته بوده که به منظور ساخت آن، پس از مطالعه و بررسی منابع نظری و سوابق پژوهشی موجود در این زمینه، فهرستی از عمده ترین مفاهیم جرئت‌ورزی تهیه و در اختیار متخصصان و صاحب‌نظران رشته برنامه‌ریزی درسی و روان‌شناسی قرار گرفت و پس از چند مرحله بررسی و اصلاح، زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی به شرح جدول شماره ۱ مشخص شد.

جدول شماره ۱. شناسایی زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی

مؤلفه اصلی	زیرمؤلفه	منابع
روش‌ورزی	توانایی نه گفتن	فاتحی‌زاده و همکاران (۱۳۸۴: ۵۳)؛ اسدی و همکاران (۱۳۸۸: ۶)؛ بامیستر و بامیستر (۲۰۰۰: ۳۳۴)؛ رایب و بنت (۲۰۰۸: ۲۳۴)؛ لویز و همکاران (۲۰۱۲: ۷۱۸)
	ابراز احساسات	انیماساهون و اولادنی (۲۰۱۲: ۳۱)؛ رائو و همکاران (۲۰۰۸: ۳۵۷)؛ لی و چیفچی (۲۰۱۴: ۱۰۱)؛ ظهیری‌نیا و همکاران (۱۳۹۴: ۱۸۷)؛ خجسته و ابوالمعالی (۱۳۹۴: ۴۲)؛ احمدی و همکاران (۲۰۱۷: ۱۷)؛ ساکن‌آذری و تاجدینی (۱۳۹۸: ۱۱۱) و عطایی و همکاران (۱۳۹۸: ۲۵)
	انتقاد کردن و ارزیابی	آلن و هج (۲۰۰۴: ۴۴۳)؛ رائو و همکاران (۲۰۰۸: ۳۵۸)؛ انیماساهون و اولادنی (۲۰۱۲: ۳۲)؛ لی و چیفچی (۲۰۱۴: ۱۰۱)؛ ظهیری‌نیا، بهروزیان و عبدی‌الوار، (۱۳۹۴: ۱۸۸)
	اعتماد به نفس	کالدالرا و مرل (۱۹۹۷: ۲)؛ ایلهام و همکاران (۲۰۱۶: ۷۳)؛ احمدی و همکاران (۲۰۱۷: ۱۸) و عطایی و همکاران (۱۳۹۸: ۲۵)
	استدلال	ماتسون و همکاران (۲۰۱۳: ۲۵)؛ فاتحی‌زاده و فتحی (۱۳۸۰: ۱۶) و کلیات و همکاران (۲۰۱۵: ۱۳۰)

این ابزار، دارای روایی صوری و محتوایی بوده و از دیدگاه صاحب‌نظران و متخصصان مربوط در رشته برنامه‌ریزی درسی، مدیریت-آموزشی، روانشناسی و چهار معلم پایه‌های سوم تا ششم با مدرک کارشناسی ارشد، مورد بررسی قرار گرفته است. به منظور تعیین پایایی پژوهش، ابتدا تعاریف عملیاتی تمامی زیرمؤلفه‌ها برای چهار کدگذار توضیح داده شد و بعد از آموزش کدگذاران، به طور تصادفی بیست درصد از واحدهای کتاب مذکور (متن، تصاویر و کاربرگه) انتخاب گردید و در اختیار آنان قرار داده شد و جدول توزیع فراوانی هر زیرمؤلفه در هر کتاب رسم شد و میزان توافق، از طریق همبستگی ویلیام اسکات، ۸۸/۶ به دست آمد که نشان‌دهنده اعتبار یافته‌ها در سطح مطلوب می‌باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص فراوانی درآمار توصیفی و از روش آنتروپی شانون که برگرفته از تئوری سیستم‌هاست، استفاده گردید. بر این اساس ابتدا فراوانی تمامی زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در جمله‌ها، تصویرها و کاربرگه‌های این کتاب شمارش شد و در جدول ماتریس داده‌ها قرار گرفت. سپس بر اساس آن، داده‌های جدول ماتریس داده‌ها از رابطه زیر به هنجار گردید.

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} \quad (i=1,2,3,\dots m. j=1,2,\dots n)$$

بار اطلاعاتی هر کدام داده‌ها از رابطه زیر محاسبه شد.

$$E_j = -K \sum_{i=1}^m [P_i \cdot \ln P_i], K = \frac{1}{l_n m}$$

در آخر با استفاده از بار اطلاعاتی، ضریب اهمیت هر یک از زیرمؤلفه‌ها از رابطه زیر به دست آمد.

$$W_j = \frac{E_j}{\sum_{j=1}^n E_j}$$

سپس به منظور رتبه‌بندی کتاب‌های درسی، بعد از به دست آوردن وزن هر یک از زیرمؤلفه‌ها توسط روش آنتروپی شانون، راه‌حل‌های ایدئال مثبت و منفی تعیین و اندازه فاصله اقلیدسی به ازای آنها محاسبه شده و در پایان CL_i آن مشخص می‌گردد.

یافته‌های پژوهش

۱. میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتب مطالعات دوره ابتدایی به تفکیک هر پایه چقدر است؟

جدول شماره ۲. میزان توجه به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتب مطالعات دوره ابتدایی به تفکیک هر پایه

پایه	زیرمؤلفه	متن	داده‌های به هنجار متن	تصاویر	داده‌های به کاربرگ تصاویر	کاربرگ	داده‌های به هنجار		ضریب اهمیت (WJ)
							مجموع	مقدار بار اطلاعاتی (EJ)	
۳	توانایی نه گفتن	۶	۰/۳۷۵	۴	۰/۲۵	۶	۰/۳۷۵	۱۶	۰/۰۴۳
	ابراز احساسات	۲۶	۰/۴۳۳	۱۶	۰/۲۶۶	۱۸	۰/۳	۶۰	۰/۰۵۹
	انتقاد کردن و ارزیابی	۶۰	۰/۶۱۸	۲۸	۰/۲۸۸	۹	۰/۰۹۲	۹۷	۰/۵۸۲
	اعتماد به نفس	۷۹	۰/۵۰۹	۴۸	۰/۳۰۹	۲۸	۰/۱۸۰	۱۵۵	۰/۲۱۸
	استدلال	۵۰	۰/۳۵۹	۵۹	۰/۴۲۴	۳۰	۰/۲۱۵	۱۳۹	۰/۰۹۵
۴	توانایی نه گفتن	۱۰	۰/۳۷۰	۱۷	۰/۶۲۹	۰	۰	۲۷	۰/۳۱۹
	ابراز احساسات	۵	۰/۲۱۷	۱۵	۰/۶۵۲	۳	۰/۱۳۰	۲۳	۰/۱۶۱
	انتقاد کردن و ارزیابی	۳۰	۰/۴۱۶	۳۵	۰/۴۸۶	۷	۰/۰۹۷	۷۲	۰/۱۱۳
	اعتماد به نفس	۷۱	۰/۳۷۹	۱۱۱	۰/۵۹۳	۵	۰/۰۲۶	۱۸۷	۰/۲۳۵
	استدلال	۱۴۳	۰/۴۲۴	۱۷۵	۰/۵۱۶	۱۹	۰/۰۵۶	۳۳۷	۰/۱۶۹
۵	توانایی نه گفتن	۲۵	۰/۴۷۱	۲۸	۰/۵۲۸	۰	۰	۵۳	۰/۲۴۵
	ابراز احساسات	۴۹	۰/۴۰۸	۶۸	۰/۵۶۶	۳	۰/۰۲۵	۱۲۰	۰/۱۹۲

۰/۱۴۳	۰/۷۸۳	۱۲۴	۰/۰۵۶	۷	۰/۴۰۳	۵۰	۰/۵۴۰	۶۷	انتقاد کردن و ارزیابی
۰/۲۱۰	۰/۱۶۸۲	۳۹۴	۰/۰۱۲	۵	۰/۴۵۶	۱۸۰	۰/۵۳۰	۲۰۹	اعتماد به نفس
۰/۲۰۷	۰/۱۶۸۶	۷۹۲	۰/۰۲۳	۱۹	۰/۳۵۷	۲۸۳	۰/۶۱۸	۴۹۰	استدلال
۰/۱۶۷	۰/۱۸۶۳	۱۲۹	۰/۱۰۰	۱۳	۰/۴۷۲	۶۱	۰/۴۲۶	۵۵	توانایی نه گفتن
۰/۲۸۶	۰/۷۶۶	۲۳۷	۰/۰۴۶	۱۱	۰/۵۳۱	۱۲۶	۰/۴۲۱	۱۰۰	ابراز احساسات
۰/۳۰۸	۰/۷۴۹	۱۸۸	۰/۱۶۶	۳۰	۰/۱۵۵	۲۸	۰/۷۲۲	۱۳۰	انتقاد کردن و ارزیابی
۰/۱۸۸	۰/۱۸۴۶	۳۴۰	۰/۱۰۲	۳۵	۰/۳۴۷	۱۱۸	۰/۵۵	۱۸۷	اعتماد به نفس
۰/۰۴۸	۰/۹۶۰	۵۹۶	۰/۲۰۱	۱۲۰	۰/۴۰۷	۲۴۳	۰/۳۹۰	۲۳۳	استدلال

جدول شماره ۲ میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی سوم تا ششم ابتدایی، در سه واحد: متن، تصویر و کاربرد را به تفکیک هر پایه نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از آن است که در پایه سوم زیرمؤلفه مربوط به «اعتماد به نفس» با فراوانی ۱۵۵ بیشترین و زیرمؤلفه مربوط به «توانایی نه گفتن» با فراوانی ۱۶، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است. همچنین نتایج قسمت ضریب اهمیت (Wj) مربوط به این پایه در جدول شماره ۲ بیانگر این است که بیشترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد کردن و ارزیابی»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۵۸۲ و کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن»، با ضریب اهمیت ۰/۰۴۳ می‌باشد.

در پایه چهارم نیز، زیرمؤلفه مربوط به «استدلال» با فراوانی ۳۳۷ بیشترین و مؤلفه مربوط به «ابراز احساسات» با فراوانی ۱۶، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است. نتایج قسمت ضریب اهمیت (Wj) مربوط به این پایه نیز در جدول شماره ۲ بیانگر این است که بیشترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۳۱۹ و کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد کردن و ارزیابی»، با ضریب اهمیت ۰/۱۱۳ می‌باشد.

در پایه پنجم هم، زیرمؤلفه مربوط به «استدلال» با فراوانی ۷۹۲ بیشترین و زیرمؤلفه مربوط به «توانایی نه گفتن» با فراوانی ۵۳، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است. نتایج قسمت ضریب اهمیت (Wj) مربوط به این پایه نیز، بیانگر این است که بیشترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۲۴۵ و کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد کردن و ارزیابی»، با ضریب اهمیت ۰/۱۴۳ می‌باشد.

همچنین در پایه ششم، زیرمؤلفه مربوط به «استدلال» با فراوانی ۵۹۶ بیشترین و مؤلفه مربوط به «توانایی نه گفتن» با فراوانی ۱۲۹، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است. نتایج قسمت ضریب اهمیت (Wj) مربوط به این پایه نیز نشان می‌دهد که بیشترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد کردن و ارزیابی»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۳۰۸ و کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «استدلال»، با ضریب اهمیت ۰/۰۴۸ می‌باشد.

۲. به‌طور کلی میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در محتوای کتب مطالعات دوره ابتدایی چقدر است؟

جدول شماره ۳. میزان توجه به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در محتوای کتب مطالعات دوره ابتدایی

زیرمؤلفه	توانایی نه گفتن	ابراز احساسات	انتقاد کردن و ارزیابی	اعتماد به نفس	استدلال
پایه تحصیلی	داده‌های فراوانی	داده‌های فراوانی	داده‌های فراوانی	داده‌های فراوانی	داده‌های فراوانی
سوم	۱۶	۶۰	۹۷	۱۵۵	۱۳۹
چهارم	۲۷	۲۳	۷۲	۱۸۷	۳۳۷
پنجم	۵۳	۱۲۰	۱۲۴	۳۹۴	۷۹۲

ششم	۱۲۹	۰/۵۷۳	۲۳۷	۰/۵۳۸	۱۸۸	۰/۳۹۰	۳۴۰	۰/۳۱۵	۵۹۶	۰/۳۱۹
مجموع	۲۲۵	-	۴۴۰	-	۴۸۱	-	۱۰۷۶	-	۱۸۶۴	-
مقدار بار اطلاعاتی (EJ)	۰/۷۹۴	۰/۸۰۲	۰/۹۵۴	۰/۹۴۸	۰/۸۸۷					
ضریب اهمیت (WJ)	۰/۳۳۵	۰/۳۲۱	۰/۰۷۴	۰/۰۸۴	۰/۱۸۳					

جدول شماره ۳ میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در محتوای کتب مطالعات دوره ابتدایی، در سه واحد: متن، تصویر و کاربرگه را نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از آن است که زیرمؤلفه مربوط به «استدلال» با فراوانی ۱۸۶۴، بیشترین فراوانی و مؤلفه مربوط به «توانایی نه گفتن» با فراوانی ۲۲۵، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است.

نتایج قسمت ضریب اهمیت (Wj) جدول شماره ۳ بیانگر این است که با وجود فراوانی بیشتر زیرمؤلفه «استدلال»، زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن» با ضریب اهمیت ۰/۳۳۵ بیشترین ضریب اهمیت و زیرمؤلفه «انتقاد و ارزیابی»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۰۷۴ کمترین ضریب اهمیت می‌باشد.

۳. آیا میزان پرداختن به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی متفاوت است؟

جدول شماره ۴. رتبه‌بندی کتب درسی مطالعات دوره ابتدایی بر اساس میزان توجه به مؤلفه جرئت‌ورزی

رتبه	شاخص شباهت cli	اندازه فاصله با ایدئال مثبت +si	اندازه فاصله با ایدئال منفی -si	پایه
۳	۰/۱۹۳	۰/۲۳۹	۰/۰۵۷	سوم
۴	۰/۱۶۰	۰/۱۱۴	۰/۰۲۱	چهارم
۲	۰/۵۱۶	۰/۱۵۱	۰/۱۶۲	پنجم
۱	۰/۹۴۱	۰/۰۱۷	۰/۲۸۲	ششم

نتایج جدول شماره ۴ نشان دهنده رتبه‌بندی کتب‌های درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی از نظر میزان پرداختن به مؤلفه جرئت‌ورزی می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌گردد؛ کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم، با شاخص ۰/۹۴۱ در رتبه اول قرار دارد و در وضع مطلوب و بهتری می‌باشد و کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه چهارم با شاخص ۰/۱۶۰ در رتبه آخر قرار گرفته است.

نتیجه‌گیری و بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بر اساس تکنیک آنتروپی شانون و تاپسیس اجرا گردید. نتایج به دست آمده از رتبه‌بندی کتب‌های درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی از نظر میزان پرداختن به مؤلفه جرئت‌ورزی با استفاده از روش تاپسیس نشانگر این مطلب است که کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم، با شاخص ۰/۹۴۱ در رتبه اول و کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه چهارم با شاخص ۰/۱۶۰ در رتبه آخر قرار گرفته است.

همچنین یافته‌های این پژوهش در قالب پنج زیرمؤلفه بیانگر این است که: میزان پرداختن به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی در محتوای کتب مطالعات دوره ابتدایی در زیرمؤلفه مربوط به «استدلال» با فراوانی ۱۸۶۴، بیشترین و زیرمؤلفه مربوط به «توانایی نه گفتن» با فراوانی ۲۲۵، کمترین میزان فراوانی را به خود اختصاص داده است؛ به طوری که پس از تفسیر داده‌ها و محاسبه ضریب اهمیت با استفاده از روش شانون، نتایج گویای بار اهمیتی متفاوت بوده است و زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن» با ضریب اهمیت ۰/۳۳۵ بیشترین ضریب اهمیت و زیرمؤلفه «انتقاد و ارزیابی»، با مقدار ضریب اهمیت ۰/۰۷۴ کمترین ضریب اهمیت می‌باشد.

در پایه سوم کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «توانایی نه گفتن»، با مقدار ۰/۰۴۳ می‌باشد. این در حالی است که یکی از مهارت‌های لازم و مؤثر در زندگی این است که «توانایی نه گفتن» را یاد بگیریم تا از این طریق بتوانیم خوب فکر کنیم و تصمیم بگیریم که این مهارت لازمه موفقیت در زندگی فردی و اجتماعی است (عبادی جامخانه و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۲). توانایی قاطعیت نه گفتن، یک فرایند مقابله‌ای آگاهانه، منطقی، پرتلاش و هدفمند است که می‌تواند فرد را برای مقابله با انواع وسیعی از موقعیت‌های استرس‌زا آماده سازد (عطارخامنه‌ای، ۱۳۹۴، ص. ۶۳). لذا لازم است که در کتاب‌های درسی به آن توجه لازم و کافی گردد تا دانش‌آموزان بتوانند در شرایط مختلف خوب فکر کرده و تصمیم مناسب را اتخاذ نمایند.

در پایه چهارم و پنجم، کمترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «انتقاد کردن و ارزیابی»، با مقدار ۰/۱۱۳ و ۰/۱۴۳ می‌باشد. با توجه به این که ما همواره با مقدار زیادی اطلاعات گمراه کننده، تبلیغات تجاری و دیگر انواع تبلیغات روبه‌رو می‌شویم که باید سبک و سنگین کنیم و سره را از ناسره جدا کنیم، یکی از توانایی‌های فکری ارزنده‌ای که دانش‌آموزان باید در مدارس کسب کنند این است که شنیده‌ها، خواننده‌ها، اندیشه‌ها و اعتقادهای مختلفی را که در زندگی با آنها روبه‌رو می‌شوند ارزشیابی کنند و درباره آنها تصمیم‌های منطقی بگیرند (سیف، ۱۳۹۱، ص. ۶۲۴)؛ لذا کم‌توجهی به این مؤلفه قابل تأمل است؛ چرا که نپرداختن به این مهم، سبب ایجاد اختلالاتی در روند زندگی فردی و اجتماعی خواهد شد.

در پایه ششم، کم‌ترین ضریب اهمیت مربوط به زیرمؤلفه «استدلال»، با ضریب اهمیت ۰/۰۴۸ می‌باشد. یکی از وظایف اصلی تعلیم و تربیت، پرورش مهارت‌های استدلالی دانش‌آموزان به منظور تصمیم‌گیری در مورد مسائل زندگی و شرکت در بحث‌های منطقی است. استدلال کردن، شامل فرایند تفکر، نتیجه‌گیری و ارتباطات بین تجربه‌ها و دانشی است که فرد برای توضیح آنچه که می‌بیند، مورد استفاده قرار می‌دهد. استدلال به عنوان شواهد، باورها و اندیشه‌ها برای نتیجه‌گیری فرایند «هماهنگی» در مورد آنچه درست است، تعریف می‌شود و به‌عنوان یک «میانجی» و واسطه عمل می‌کند و اثرات و نشانه‌های خود را در هر چیزی که ما انجام می‌دهیم و یا در مورد آن فکر می‌کنیم، برجای می‌گذارد؛ زیرا همه این فرایندها شامل استنباط کردن و نتیجه‌گیری هستند. همه ما در انجام کارهای مختلف، برای نمونه، هنگام یادگیری مطالب، تحلیل، قضاوت، ارزیابی، کشف و یا بهینه‌سازی، در حال نتیجه‌گیری و استنباط از اطلاعات، عقاید و باورهایمان هستیم (کلاهدوز، ۱۳۹۳، ص. ۳۹). بنابراین، بهتر است تقویت این مؤلفه در مدارس به‌طور جدی در دستور کار قرار گیرد.

از آنجا که هدف اصلی آموزش، کمک به دانش‌آموزان در سازش‌پذیری با محیط‌های مختلف زندگی است؛ در نتیجه تدوین برنامه‌های درسی مهارت‌های اجتماعی کاربردی، برای کلیه دانش‌آموزان ضروری می‌باشد (ظہیری‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴، ص. ۱۸۵) آموزش مهارت‌های جرئت‌ورزی یکی از مهارت‌های اجتماعی مهم محسوب می‌شود (یعقوبی و همکاران، ۱۴۰۱، ص. ۳۲۸)؛ چرا که جرئت‌ورزی و آموزش آن، نتایج مثبت فردی و بین فردی را به وجود می‌آورد (اسپید و همکاران، ۲۰۱۹، ص. ۵). دانش‌آموزان، می‌توانند؛ به کمک آن، افکار، احساسات و عقاید خود را بجا و مناسب ابراز کنند (یوشیناگا و همکاران، ۲۰۱۸، ص. ۶۲)، با دیدی بهتر به خود بنگرند و به خوداعتمادی برسند (عطایی و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۲۵) و با افزایش مهارت‌های بین فردی و اجتماعی، جرئت رد کردن درخواست‌های نامعقول و توان دفاع از خود را کسب کنند (حسینی و افلاکی‌فرد، ۱۳۹۷، ص. ۴) و با آموزش‌های همه‌جانبه مهارت‌های جرئت‌ورزی از اختلالات و ناسازگاری‌ها در دانش‌آموزان پیشگیری کرده و در نتیجه کیفیت زندگی آنان ارتقا یابد (ظہیری‌نیا و همکاران، ۱۳۹۴، ص. ۱۸۵). باید خاطر نشان ساخت که نگرش‌ها و عاداتی که در کودکی شکل می‌گیرند، در تصمیم‌گیری‌های دوران بزرگسالی نقش بسزایی ایفا می‌کنند. از این رو، دوره آموزش ابتدایی اساس دوره‌های بالاتر و تجارب دانش‌آموزان است که در صورت مرتبط بودن، سودمند بوده و با یادگیری همیشگی همراه خواهد بود (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۷، ص. ۱۶۳) لذا بهتر است آموزش جرئت‌ورزی به‌طور جدی‌تری در دستور کار قرار گیرد. از آنجا که مدرسه از مهمترین نهادهایی می‌باشد که با کمک آن می‌توان رفتارهای بهنجار و مهارت‌ها را در کودکان نهادینه نمود و در ایران اکثر این محتوا از طریق کتب درسی و به‌صورت متمرکز

به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود و مهم‌ترین کتابی که در این زمینه مؤثر می‌باشد کتاب مطالعات اجتماعی است (صفاریه و رضایی، ۱۳۹۹، ص. ۷۳)، لازم است برنامه‌ریزان در تدوین کتب درسی به مؤلفه‌های جرئت‌ورزی توجه بیشتری نمایند.

در مجموع، قسمتی از پژوهش حاضر مربوط به پایه‌های سوم و چهارم، که کمترین میزان توجه به مؤلفه جرئت‌ورزی را نشان می‌دهد، با نتایج پژوهش ظهیری‌نیا و همکاران (۱۳۹۴، ص. ۱۸۷) و نصر اصفهانی و همکاران (۱۳۸۳، ص. ۵۳)، همخوانی دارد، اما با قسمتی دیگر از پژوهش که مربوط به پایه‌های پنجم و ششم است و توجه مطلوب‌تری نسبت به دیگر پایه‌ها به مؤلفه جرئت‌ورزی را نشان می‌دهد؛ همخوانی ندارد. همچنین، یافته‌ها نشان داد که در کل پژوهش، مهارت «نه گفتن»، بیشترین ضریب اهمیت و مهارت «انتقاد» ارزیابی کمترین ضریب اهمیت را به خود اختصاص داده است، که از این منظر با نتایج پژوهش نیکی و همکاران (۱۳۹۸، ص. ۱۳۰)، که در آن هیچ توجهی به زیرمؤلفه‌های «مهارت نه گفتن» و «انتقادپذیری» نشده است؛ مغایرت دارد؛ همچنین نتایج حاکی از این است که در پایه‌های مختلف توجه یکسانی به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی نشده است که از این جهت با نتایج پژوهش عبدی و علی‌زاده (۱۳۹۹، ص. ۶۹)، که توجه نامتوازنی را به زیرمؤلفه‌های جرئت‌ورزی نشان می‌دهد، همخوانی و مطابقت دارد.

این پژوهش، در مسیر انجام خود با محدودیت‌هایی همراه بود که از جمله آنها می‌توان به جدیدالتألیف بودن کتب مطالعات اجتماعی ابتدایی به‌خصوص در پایه ششم، اشاره کرد؛ لذا پژوهش‌های کیفی اندکی در خصوص مهارت‌های مقابله‌ای که یکی از آنها جرئت‌ورزی است، انجام شده و به تبع آن، منابع علمی کافی در خصوص تحقیقات مرتبط با این کتب در دسترس نبود.

در پایان با توجه به اهمیت آموزش جرئت‌ورزی برای کودکان در این گروه سنی، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. مطالعات کیفی بیشتری در این زمینه صورت گیرد.
۲. این پژوهش بر اساس تکنیک آنتروپی شانون و تاپسیس انجام شده است؛ پیشنهاد می‌شود از روش‌های دیگر تحلیل محتوا در این زمینه استفاده شود.
۳. در این پژوهش فقط میزان توجه به مهارت جرئت‌ورزی، که یکی از مهارت‌های مقابله‌ای است؛ پرداخته شده؛ لذا پیشنهاد می‌شود به دیگر مؤلفه‌های مهارت‌های مقابله‌ای نیز با روش تحلیل محتوا توجه شود.

تشکر و قدردانی: در پایان از تمامی دست‌اندرکاران حوزه معاونت آموزش ابتدایی استان سمنان، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنیم که سخاوتمندانه ابزار و کتب مورد نیاز در این پژوهش را در اختیارمان قرار دادند.

References

- Abdi, S., & Alizadeh, A. (2020). Study of the level of attention to the components of daring education in the content of elementary school textbooks. *Journal of New Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*, 24(3), 66-76 https://www.noormags.ir/view/en/article_page/1624009 (Text in Persian).
- Adib, Y., Azimi, M., Fathi, A. I., & Matalabi, H. (2015). Analysis of the content of the plan for the fundamental transformation of Iran's education based on the assumptions of the health system with an emphasis on education. *Bimonthly Scientific. Research Education Strategies in Medical Sciences*, 9(3), 234-247. https://jedu.marvdasht.iau.ir/article_797_2d2b0c057f11c4707009b8a_3499353f9.pdf (Text in Persian).
- Ahmadi, H., Daramadi, P. S., Asadi-Samani, M., & Sani, M. R. M. (2017). Effectiveness of group training of assertiveness on social anxiety among deaf and hard of hearing adolescents. *The international tinnitus journal*, 21(1), 14-20. (Text in Persian).
- Ahmadi, K., Ranjdoust, S., & Azimi, M. (2022). Title: Content analysis of English high school textbooks based on Shannon entropy method [Qualitative Research]. *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*, 15(5), 523-535. (Text in Persian). <http://edcbmj.ir/article-1-2036-en.html>.
- Allen, N. J., & Hecht, T. D. (2004). The 'romance of teams': Toward an understanding of its psychological underpinnings and implications. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77(4), 439-461. <https://doi.org/10.1348/0963179042596469>.
- Animasahun, R., & Oladeni, O. (2012). Effects of assertiveness training and marital communication skills in enhancing marital satisfaction among Baptist couples in Lagos State, Nigeria. *Global Journal of Human Social Science Arts & Humanities*, 12(14), 342-351.

- Asadi, J., Rezaei, R., & Torabi, S. E. (2009). A Study and Comparison of Courage, Anxiety, Depression and Stress in the Blind and Visually Impaired [Original Article]. *Journal of Exceptional Education (J Except Educ)*, 5(93), 3-13. <http://exceptionaleducation.ir/article-1-1591-fa.docx> (Text in Persian).
- Ataei, F., Ahmadi, P. D., A., Kiamanesh, P. D., A. R., & Saif, P. D., A. A. (2020). The Impact of Assertiveness Training on the Level of Academic Motivation and Internet Addiction of High School Students [Research]. *Quarterly Journal Of Family and Research*, 17(1), 21-40. <http://qjfr.ir/article-1-1415-fa.html>. (Text in Persian).
- Attarkhamenei, F. (2014). *Investigating the effect of education (problem-solving skills-decision-making and decisiveness to say no) on reducing the positive attitude of drug addicts in the tendency to use drugs* International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences, Tehran-Iran. <https://civilica.com/doc/436474>. (Text in Persian).
- Azadandish, M., Nejadi, z., & Bagheri, F. (2019). *Comparison of mental vitality and assertiveness in students with and without learning disabilities* The First National Conference on Exceptional Children from the Perspective of Educational Psychology, Cognitive and Pathological Sciences, hahid Chamran University of Ahvaz. <https://civilica.com/doc/981982>. (Text in Persian).
- Azar, A. (2001). Development of Shannon entropy method for data processing in content analysis. *Journal of Humanities of Al-Zahra University*, 11(37-38), 1-18. (Text in Persian).
- Bagheri, K., mirzaian, B., & Fakhri, M. K. (2017). the effectiveness of life skills training (anger management, assertiveness and effective communication) on hardiness and Coping derelict Adolescent [Research]. *journal of Psychology new Ideas*, 1(2), 55-62. <http://jnip.ir/article-1-95-fa.html>. (Text in Persian).
- Barton-Arwood, S., Morrow, L., Lane, K., & Jolivette, K. (2005). Project IMPROVE: Improving teachers' ability to address students' social needs. *Education and Treatment of Children*, 430-443.
- Baumeister, A. A., & Baumeister, A. A. (2000). Mental retardation: Causes and effects. *Advanced abnormal child psychology*, 327-355.
- Binuja, P., & Nagarajaiah, A. (2020). Factors influencing assertiveness in nursing. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 10(3), 829-835. <http://dx.doi.org/10.29322/IJSRP.10.03.2020.p99101>
- Boket, E., Bahrami, M., Kolyaie, L., & Hosseini, S. (2016). The effect of assertiveness skills training on reduction of verbal victimization of high school students. *International journal of humanities and cultural studies*, 3(2), 690-699. <http://dx.doi.org/10.32598/JRH.10.5.21.7.98>
- Caldarella, P., & Merrell, K. W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. *School Psychology Review*, 26(2), 264-278.
- Chadajah, S., Nurhanifiyanti, R., & Yunita, D. N. (2024). THE RELATIONSHIP OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ASSERTIVE BEHAVIOR IN THE BRITZONE COMMITTEE ENGLISH COMMUNITY 2021. *European Journal of Psychological Research*, 11(1).
- Dibai Saber, M., Jafari Thani, H., & Ayati, M. (2010). The level of involvement of elementary school Text in Persian curriculum (third and fourth grade) with reading literacy skills based on Perls International Study (PIRLS). *Educational Innovations*, 9(4), 29-49. https://noavaryedu.oerp.ir/article_135365_d8477e8acc5df6d786ab08cd83a69b40.pdf (Text in Persian).
- Ebadi Jamkhaneh, R., Falahatgar, M., Akhlaghi, M., Ismail, Ghanbari Qala-seri, A. A., & Dadashi Omali, B. (2017). Examining the obstacles to the skill of saying no to male students from the perspective of Shahid teachers of Neka city. *Historical, Social and Political Research* 20, 63-83.
- Eftekhari, J., Eftekhari, H., Samavi, A., & Shamshiri, B. (2021). Evaluation of social studies textbooks of elementary schools based on the Ryff's six-model of psychological well-being scale. *The Journal of New Thoughts on Education*, 17(1), 131-152. . <https://doi.org/10.22051/jontoe.2021.31001.3021> (Text in Persian).
- Eskin, M. (2003). Self-reported assertiveness in Swedish and Turkish adolescents: A cross-cultural comparison. *Scandinavian Journal of psychology*, 44(1), 7-12. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-9450.t01-1-00315>
- Fatehizadeh, M., & Fathi, F. (2001). *Evaluation of school performance in creating and developing social skills of female high school students in Isfahan*. (Text in Persian).
- Fatehizadeh, M. S., Nasr Isfahani, A. R., & Fathi, F. (2005). Qualitative study of high school performance in creating and developing students' social skills. *Psychology*, 34(9), 165-185. (Text in Persian).
- García-López, L. M., & Gutiérrez, D. (2015). The effects of a sport education season on empathy and assertiveness. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 20(1), 1-16. <http://dx.doi.org/10.1080/17408989.2013.780592>
- Harrell, A. W., Mercer, S. H., & DeRosier, M. E. (2009). Improving the social-behavioral adjustment of adolescents: The effectiveness of a social skills group intervention. *Journal of Child and Family Studies*, 18, 378-387. <http://dx.doi.org/10.1007/s10826-008-9241-y>
- Harris, M. A., & Orth, U. (2020). The link between self-esteem and social relationships: A meta-analysis of longitudinal studies. *Journal of personality and social psychology*, 119(6), 1459. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000265>
- Hassan Moradi, N. (2020). *Textbook content analysis*. Ayizh. (Text in Persian).
- Hojjat, S. K., Sajedi, M., Rezaei, M., Norozi Khalili, M., Rahimi, A., & Aynabigi, E. (2016). The effectiveness of assertiveness group training on self-esteem and loneliness of female students with addicted parents. *Journal of*

- North Khorasan University of Medical Sciences, 8(4), 675- 684. <http://dx.doi.org/10.5539/gjhs.v8n2p156> (Text in Persian).
- Hosseini, M., Hosseini Aflaki Fard, H., & Scientific, T. Y. (2018). The effect of assertiveness training on creativity, self-confidence and academic achievement of students. *Journal of Research in Humanities and Social Studies*, No. 12, 1-8. (Text in Persian).
- İlhan, N., Sukut, Ö., Akhan, L. U., & Batmaz, M. (2016). The effect of nurse education on the self-esteem and assertiveness of nursing students: A four-year longitudinal study. *Nurse education today*, 39, 72-78. <http://dx.doi.org/10.1016/j.nedt.2015.12.026>
- Jafari, F., Bahrami, S., & Jafari Harandi, R. (2021). Predicting the use of Virtual Social Networks based on Identity Styles in Qom students. *Sciences and Techniques of Information Management*, 7(3), 219-242. <https://doi.org/10.22091/stim.2020.6037.1455> (Text in Persian).
- Kalzhanova, A., Kalzhanova, D., Murzina, S., Nurmukhanbetova, N., Naviy, L., & Yermentayeva, A. (2022). Assertiveness as the Predictor of University Students' Academic Achievement. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 17(7), 2462-2473.
- Keliat, B. A., Tololiu, T. A., Daulima, N., & Erawati, E. (2015). Effectiveness assertive training of bullying prevention among adolescents in West Java Indonesia. *International Journal of Nursing*, 2(1), 128-134. <http://dx.doi.org/10.15640/ijn.v2n1a14>
- Khaademi, P. D., M., Mohammadi, P. D., M., Naaseri Jahromi, R., & Mansoori, S. (2016). The Coverage of Social Skills in 6th Grade's Social Studies Text [Research]. *Quarterly Journal Of Education*, 32(2), 113-130. <http://qjoe.ir/article-1-145-fa.html> (Text in Persian).
- Khanam, S., Abdullahi, K. O., Sarwar, H., & Altaf, M. (2023). The Effect of Assertiveness-Based Programme on Psychological Wellbeing and Work Engagement among Novice Nurses in Psychiatric Department. *Med. Forum*, <https://www.researchgate.net/publication/368712810>
- Khojasteh, S., & Abu al-Ma'ali, K. (2015). *The effectiveness of assertiveness training on academic achievement and social skills* the first National Conference on Literacy and Health Promotion, Mashhad. (Text in Persian).
- Kolahdoz, F. (2013 Summer 2013). Mathematical reasoning and its place in school mathematics reasoning. *Roshd Barhan*, 2 (Number 4). (Text in Persian).
- Kumar, M. (2016, 06/25). Dare to Care-Adolescent's Mental Health. *International Journal of Indian Psychology*, 3. <https://doi.org/10.25215/0303.170>
- Larsen, K. L., & Jordan, S. S. (2017). Assertiveness training. *Encyclopedia of personality and individual differences*, 18(3), 1-4. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_882-1
- Lee, J.-y., & Ciftci, A. (2014). Asian international students' socio-cultural adaptation: Influence of multicultural personality, assertiveness, academic self-efficacy, and social support. *International Journal of Intercultural Relations*, 38, 97-105. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.08.009>
- Lopes, P. N., Mestre, J. M., Guil, R., Kremenitzer, J. P., & Salovey, P. (2012). The role of knowledge and skills for managing emotions in adaptation to school: Social behavior and misconduct in the classroom. *American Educational Research Journal*, 49(4), 710-742. <https://doi.org/10.3102/0002831212443077>
- Mahammed, R. (2017). *Comparison of bullying students, bullying and acceptance in terms of expression, academic performance and aggression of their fathers in boys' middle schools in Behbahan* International Conference on Psychology, Counseling, Education, Mashhad. <https://civilica.com/doc/734155>(Text in Persian).
- Matson, J. L., Hess, J. A., & Mahan, S. (2013). Moderating effects of challenging behaviors and communication deficits on social skills in children diagnosed with an autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7(1), 23-28. <http://dx.doi.org/10.1016/j.rasd.2012.07.002>
- McVanel, S., & Morris, B. (2010). Staff's perceptions of voluntary assertiveness skills training. *Journal for Nurses in Professional Development*, 26(6), 256-259. <https://doi.org/10.1097/nnd.0b013e31819b5c72>
- Mirzaei, M. (2021). Content Analysis of Primary Education Textbooks from the Perspective of Attention to the Dimensions and Components of Islamic Awakening (Compiled in the academic year 2020/2021). *Journal of Islamic Awakening Studies*, 10(1), 149-165. http://www.iabaj.ir/article_128102_84a620efe9bf1312d2d5fc2e57d213db.pdf (Text in Persian).
- Nacioglu, A. (2016). As a critical behavior to improve quality and patient safety in health care: Speaking up. *Safety in Health*, 2(1), 1-25. <https://doi.org/10.1186/s40886-016-0021-x>
- Nakamura, Y., Yoshinaga, N., Tanoue, H., Kato, S., Nakamura, S., Aoishi, K., & Shiraishi, Y. (2017). Development and evaluation of a modified brief assertiveness training for nurses in the workplace: a single-group feasibility study. *BMC nursing*, 16(1), 1-8. <https://bmcnurs.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12912-017-0224-4>
- Nasr Isfahani, A. R., Fatehizadeh, M., & Fathi, F. (2005). The position of social skills required by students in general high school textbooks. *Teaching and Learning Research*, 2(2), 49-64. (Text in Persian).
- Niazi, M., Mary, S., Razghi-Melleh, H., & Farhadian, A. (2019). Ranking of virtual social networks based on the level of satisfaction of users in Tehran city. *Interdisciplinary Studies in Communication and Media*, 2(5), 61-80. (Text in Persian).
- Nick Ravan Mofrad, M., Karimi, M., Alizadeh Otaqwar, H. R., Akbari Lakeh, M., & Rohi Rahim Begloo, E. (2019). Relationship between problem solving skills and assertiveness of plastic surgery assistants of Shahid Beheshti

- University of Medical Sciences. *Development strategies in medical education*, 6(1), 74-84. <https://doi.org/10.29252/dsme.6.1.74> (Text in Persian).
- Nikki, P., Jamalianzadeh, S. B., & Azizi Mahmoudabad, M. (2019). Evaluating the content of the fifth elementary social studies book in terms of addressing the components of social skills based on Shannon entropy techniqu. *Research in Social Studies Education*, 1(1), 127-138. (Text in Persian).
- Omura, M., Levett-Jones, T., & Stone, T. E. (2019). Design and evaluation of an assertiveness communication training programme for nursing students. *Journal of clinical nursing*, 28(9-10), 1990-1998. <http://dx.doi.org/10.1111/jocn.14813>
- Patel, V., Flisher, A. J., Hetrick, S., & McGorry, P. (2007). Mental health of young people: a global public-health challenge. *The lancet*, 369(9569), 1302-1313. [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)60368-7](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(07)60368-7)
- Paterson, M., Green, J., Basson, C., & Ross, F. (2011). Probability of assertive behaviour, interpersonal anxiety and self-efficacy of South African registered dietitians. *Journal of human nutrition and dietetics*, 15(1), 9-17. <https://doi.org/10.1046/j.1365-277X.2002.00326.x>
- Poor Ehsan, S., Rahimi, M., & Zandvanian, A. (2020). Content Analysis of Physics Book (2) Mathematics of Physics from the Perspective of Plesk Creativity Model. *Journal of Curriculum Research*, 10(1), 134-156. <https://doi.org/10.22099/jcr.2020.5821> (Text in Persian).
- Qazi, U., & Parveen, D. (2015, 11/03). Study of Relationship between Mental Health and Assertiveness among Adolescents. *International Journal of Indian Psychology*, 3, 98. <https://doi.org/10.25215/0301.085>
- Rabiee, L., Masoudi, R., Moqaddasi, J., Esmaili, S. A., Kheiri, F., & Hakim, A. S. (2013). Recognizing the effectiveness of the school's assertiveness program based on the self-decision skills and self-support of high school students. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences*, 15(1), 11-22. (Text in Persian).
- Rahayu, M. N. M. (2023). Does Assertiveness Correlate with Second-Year Student Adjustment in the College? *Educational, Health and Community Psychology*, 12, 515-538. . <http://dx.doi.org/10.12928/jehcp.v1i2.25328>
- Rao, P. A., Beidel, D. C., & Murray, M. J. (2008). Social skills interventions for children with Asperger's syndrome or high-functioning autism: A review and recommendations. *Journal of autism and developmental disorders*, 38, 353-361.
- Rashidzadeh, A., Fathia Azar, E., & Hashemi, T. (2012). The effect of assertiveness training on social skills components of female pre-university students. *Educational psychology studies*, 8(13), 57-72. <https://doi.org/10.22111/jeps.2012.709> (Text in Persian).
- Rasouli, M. A. A. (2014). *Content analysis: with the approach of textbooks*. Sociologists Publications. <http://dx.doi.org/10.1007/s10803-007-0402-4> Text in Persian).
- Rathee, I. (2015). Assertiveness among degree college students in relation to Gender and level of education. *International Level Multidisciplinary Research Journal*, 2(7), 1-6.
- Rezaei Kargar, B., Ajilchi, B., Kalantar Choreishi, M., & Zohoori Zangene, Z. (2013). The effect of teaching critical and creative thinking skills on the locus of control and psychological well-being in adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82, 51-56. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.223> (Text in Persian).
- Ron, S. A., & Moafi, M. (2013). *Fundamentals, principles and scientific method of writing textbooks (with emphasis on elementary school)*. Sociologists Publications.
- Safariyeh, M., & Rezaei, A. M. (2020). Evaluation of the content of social studies book of the fifth elementary school in terms of the level of attention to the components of life skills based on the Entropy Shannon technique. *Internship studies in teacher training*, 1(2), 69-84. (Text in Persian).
- Saken azary, R., & Tajedini, P. (2018). The effectiveness of assertiveness training on reducing aggression and intolerance in the second year of female high school students in Sarab. *Women and Family Studies*, 11(41), 107-120. https://jwsf.tabriz.iau.ir/article_667299_8d9e34c6b315f3cd59fa68a0_e07c3299.pdf (Text in Persian).
- Samadi, Y. (2011). *The effect of teaching academic assertiveness skills in promoting academic performance, strengthening critical thinking and reducing exam anxiety of Payame Noor students in Ardabil* (Publication Number 2) Payame Noor. Ardebil. (Text in Persian).
- Sarkova, M., Bacikova-Sleskova, M., Orosova, O., Madarasova Geckova, A., Katreniakova, Z., Klein, D., van den Heuvel, W., & van Dijk, J. P. (2013). Associations between assertiveness, psychological well-being, and self-esteem in adolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(1), 147-154. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1559-1816.2012.00988.x>
- Seif, A. k. (1391). *Modern Educational Psychology, Psychology of Learning and Education*. Agah. (Text in Persian).
- Seyedfatemi, N., Moshirabadi, Z., Borimnejad, L., & Haghani, H. (2013). Relationship between Problem Solving and Assertiveness Skills among Nursing Students [Research]. *Journal of Hayat*, 19(3), 70-81. <http://hayat.tums.ac.ir/article-1-633-en.html> (Text in Persian).
- Shabani, H. (2013). *Content analysis as a research method: with the approach of school curriculum analysis* Bani zahra. (Text in Persian).

- Shirdezhm, F., & Tahmatan, S. (2017). *Content Analysis of the Tenth Chemistry Book in terms of Activity and Inactivity Based on William Rumi Technique* Provincial Scientific Research Conference on Strategies and Strategies for Quality Improvement in Education, Minab. (Text in Persian).
- Sobhani nezhad, M., & Ab Niky, Z. (2012). Identification of social responsibility indicators within the Iranian high school curriculum. *The Journal of New Thoughts on Education*, 8(1), 59-106. <https://doi.org/10.22051/jontoe.2012.155> (Text in Persian).
- Soltani, A., Adib, Y., Mahmoodi, F., & Vahedi, S. (2020). The Position of a Curriculum based on the Multiple Intelligences in the Textbooks of the First Grade of Primary School based on the Components of Multiple Intelligences [Research]. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 7(1), 371-390. <https://doi.org/10.29252/jcmh.7.1.23> (Text in Persian).
- Speed, B. C., Goldstein, B. L., & Goldfried, M. R. (2018). Assertiveness training: A forgotten evidence-based treatment. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 25(1), e12216. <http://dx.doi.org/10.1111/cpsp.12216>
- Sri, M., & Lakshmanan, I. (2023). SELF-ESTEEM AND ASSERTIVENESS AMONG MEDICAL AND NON-MEDICAL STUDENTS. *Multidisciplinary Research in Arts, Science & Commerce*, 3(3), 23 – 34.
- Taghibaygi, M., SHarafi, L., & ALIBAYGI, A. (2015). The Impact of Self-Esteem and Personal Characteristics on Educational Improvement of Razi University Agriculture Students. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 7(32), 113-122. <https://doi.org/10.22092/jaeer.2015.102961> Text in Persian).
- Tahan, M., & Kalantari, M. (2019). Determine the Effectiveness of Dare Training on Social Disorders of the Students of the Blind [Applicable]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*, 8(2), 125-132. <http://frooyesh.ir/article-1-870-en.html>(Text in Persian).
- Wright, N. S., & Bennett, H. (2008). Harmony and participation in Arab and Western teams. *Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 1(4), 230-243. <http://dx.doi.org/10.1108/17537980810929957>
- Yaghoobi, A., Kolivand, S., Kord Noghabi, R., & Rashid, K. (2022). Effectiveness of assertiveness skills training on academic self-concept in students with special learning disabilities with high and low school belonging. *Empowering Exceptional Children*, 13(2), 53-44. <https://doi.org/10.22034/ceciranj.2022.295938.1566> (Text in Persian).
- Yar Mohammadian, M. H. (2018). *Principles of Curriculum Planning*. Yadvareh book. (Text in Persian).
- Yasminejad, P., Taheri, M., & Golmohammadian, M. (2014). Relationship between self-regulation and motivation of achievement and academic achievement of female high school students in Tehran. *Education and Learning Research*, 10(2), 325-338. https://tlr.shahed.ac.ir/article_2375_2197c5c568d05e272fb43e274ccadd58.pdf (Text in Persian).
- Yoshinaga-Itano, C., Sedey, A. L., Wiggin, M., & Mason, C. A. (2018). Language outcomes improved through early hearing detection and earlier cochlear implantation. *Otology & Neurotology*, 39(10), 1256-1263. <http://dx.doi.org/10.1097/MAO.0000000000001976>
- Zahiri Niya, M., Behroozian, B., & Abdi Alwar, A. (2015). Content Analysis of Social Skills Components in Secondary School Sociology Textbooks. *Teaching and Learning Research, Two Scientific-Research Quarterly of Shahed University*, 22(6), 183-194. (Text in Persian).
- Zare, H; Rezaei, A; Mostafaei, A (2021). *Educational Psychology*. Payam Noor University (Text in Persian).

